

**«ПОРІВНЯЛЬНИЙ
АНАЛІЗ
СИСТЕМ ВИЩОЇ
ОСВІТИ
РОЗВИНУТИХ КРАЇН
ЄВРОПИ ТА США»**

Вища освіта

У розвитку людства освіта була і залишається однією з найважливіших і найскладніших передумов прогресивного розвитку суспільства, підготовки громадян до життя, їх соціалізації, залучення до духовних надбань. Система освіти, як і культура її народу, є унікальним явищем, незрівнянно складнішим, ніж інші системи (транспорту, зв'язку, безпеки), бо глибоко пов'язана з духовними і матеріальними аспектами минулого і сучасного. Враховуючи це, у кожній країні освіта та її організація мають свої особливості.

Основні ж завдання щодо організації навчальних закладів вищої освіти, які мають професійно-орієнтовані програми навчання паралельно з університетським, майже однакові у більшості країн: запропонувати професійно орієнтовані та економічно вигідні типи освіти для задоволення потреб ринку праці; забезпечити потреби зростаючої кількості вступників без збільшення урядових витрат на вищу освіту; запропонувати передусім програми, орієнтовані на викладання, в яких частково використовуватимуться дослідження прикладного характеру; поновлення та покращення професійно орієнтованої освіти.

Багатоманітність концепцій та практичних шляхів реалізації реформ у сфері освіти у закордонних країнах пояснюються різними організаційними структурами систем вищої освіти, нормативно-правовими засадами їхнього функціонування, традиціями.

Принципи формування системи вищої освіти європейських країн

Концепція Болонського процесу

1. Уведення двох циклів навчання. 1-й цикл – до одержання першого академічного ступеня і 2-й цикл – після його одержання .
2. Запровадження кредитної системи (система обліку трудомісткості навчальної роботи в кредитах) Здатність працювати в рамках концепції „навчання впродовж усього життя”.
3. Контроль якості освіти випускників.
4. Розширення мобільності для взаємного збагачення європейським досвідом.
5. Забезпечення працевлаштування випускників. Знання й уміння випускників повинні бути застосовані і практично використані на користь усієї Європи.

Структура вищої освіти

Єдина система, коли вища освіта забезпечується університетами чи відповідними до них закладами. Такі заклади пропонують як загальні академічні ступені, так і професійно орієнтовані програми різної тривалості і рівня. В цій системі вищої освіти до її складу входять лише університети. Такою є освіта в Італії, Іспанії, Австрії, Фінляндії, Швеції.

Подвійна система з традиційним університетським сектором, що має чітко окреслену структуру. Така система освіти притаманна більшості розвинених країн світу, де поряд з університетським сектором існують численні спеціалізовані заклади, які приймають чималу частину молоді. З європейських країн подвійну систему вищої освіти мають Бельгія, Великобританія, Греція, Данія, Ірландія, Нідерланди, Норвегія, Німеччина, Франція, Швейцарія та ряд інших.

Вища освіта Великобританії

Система вищої освіти Великобританії Загальне керівництво вищою освітою Міністерство освіти і науки (реалізує політику в галузі вищої освіти через ради університетських фондів Англії, Шотландії та Уельсу, до складу яких входять представники закладів вищої освіти з регіонів, шкіл і ліцеїв, роботодавців)

Для зарахування абітурієнти надсилають свої заяви у службу прийняття в університети і коледжі, вказуючи до п'яти бажаних закладів. Документи направляються у ВНЗ, які вирішують, чи вартий кандидат зарахування. Якщо кількість заяв перевищує кількість вільних місць в аудиторіях, застосовується відбір, форми якого визначаються самими ВНЗ. ВНЗ самі встановлюють методи контролю роботи та знань студентів: більшість практикують підсумкові екзамени, часто проводиться поточний контроль. Після закінчення програми першого циклу студент може отримати наступні оцінки: найвищу, дуже добру з правом продовжити навчання на другому циклі, непогану, найнижчу .

Ступенева кваліфікація - бакалавр

Гуманітарні,
природничі,
педагогічні
спеціальності
(2-3 роки
навчання)

Архітектурні,
інженерні
спеціальності,
менеджмент
(3-4 роки
навчання)

Ветеринарія
та медицина
(5-6 років
навчання)

Отримавши кваліфікацію бакалавра, студент має право продовжити навчання для отримання магістерського ступеня. Для цього необхідно 2-3 роки викладання, навчання чи досліджень при достатньо глибокому вивченні однієї чи групи суміжних дисциплін.

Найпоширеніші кваліфікації магістерських ступенів

Магістр мистецтв, Магістр наук, Магістр бізнесу та управління Магістр права
Докторський рівень
Доктор філософії

Вища освіта Франції

На рівні вищої освіти найбільшою складністю відрізняється система дипломів у Франції – десятки документів з різноманітними назвами. Основний потік випускників ліцеїв без іспитів вступає до університетів Франції, програма яких поділяється на дві частини: першу – досить вільну за контролем і вимогами до студентів дворічну “загальну університетську освіту”, заключний диплом якої має лише академічну складову і є перепусткою не на ринок праці, а на подальше навчання; другу – профільне навчання, що є підготовкою до певної професії чи заняття. 1-й рік вузькофахового навчання-диплом з вищої спеціалізованої освіти, пізніше, ще 2 роки, – дипломи поглибленого навчання чи спеціалізованого навчання, які не нижчі за “магістра” і гарантують належну підготовку для виконання дисертації на здобуття наукового ступеня “доктора”, подібно до нашого “кандидата наук” чи британського “доктора філософії”. Існують великі школи різних профілів, але всі призначені для підготовки державних службовців чи інших фахівців державного сектору економіки. Тому зараховані у них особи укладають контракт на 15 років роботи на визначеному місці, а впродовж навчання отримують стипендію, яка значно перевищує мінімальну зарплату у Франції.

За формою проведення набору студентів всі французькі університети можна розділити на 4 групи: університети з вільним набором; університети з “м’яким” відбором, коли набір відбувається за географічним розташуванням чи за роком отримання диплома бакалавра; університети з “кількісним” відбором, коли вільний набір кількісно обмежений, студентами стають ті, хто подав заяву першими; університети з “якісним” відбором, коли набір здійснюється методом проведення іспиту чи конкурсу-досьє.

Вища освіта Іспанії

На факультетах передбачено програми тривалістю 4-5 років із присудженням повного диплома. Вищі технічні школи після 4-5 років навчання присуджують дипломи вищих інженерів. Університетські та інженерно-технічні школи надають дипломи після 3 років навчання.

Конкурсні вступні іспити формуються у вигляді двох тестів, які запроваджуються екзаменаційною комісією одночасно на всій території Іспанії. Перший тест спрямований на перевірку загальних вмінь абітурієнта (культури, знання мов, здатності до аналізу й синтезу тощо), другий - засвоєння тих дисциплін, що поглиблено вивчалися.

До не університетської вищої освіти входять інститути, що видають два види дипломів: подібний до університетських (А), і нижчий від університетських (В). Дипломи типу А надають Військова Академія, інститути туризму, цивільної авіації та теологічні заклади. Дипломи типу В надають інститути та професійні школи з легшими умовами вступу і простими програмами.

Професорсько-викладацький склад ВНЗ в Іспанії поділяється на чотири категорії: професори, виконувачі обов'язків професорів, викладачі-заступники, викладачі-асистенти.

Закінчення університетів надає право продовжувати навчання для отримання диплома доктора. Воно триває два-три роки під наглядом наукового керівника, супроводжується самостійними пошуками, написанням і захистом дисертації.

«У будь-якій науці, в будь-якому мистецтві найкращий учитель - життєвий досвід»- Мігель де Сервантес

Вища освіта Німеччини

Усі заклади вищої освіти поділяються на такі групи: університети(класичні, технічні, загальноосвітні та спеціалізовані заклади університетського рівня-вищі педагогічні, теологічні та медичні)

Більшість університетів мають класичну структуру. В них готують і докторів наук;

- *Вищі фахові школи зі спеціалізованою фаховою підготовкою, готують спеціалістів з інженерії, бізнесу, менеджменту*
- *Вищі фахові школи зі спеціалізованою фаховою підготовкою, готують спеціалістів з інженерії, бізнесу, менеджменту*

Основою системи вищої освіти є університети. Вони мають класичну структуру і завдання: несуть відповідальність за наукові дослідження, навчання, підготовку кадрів вищої кваліфікації, готують докторів наук. Навчання триває щонайменше чотири роки.

Для вступу до закладів вищої освіти потрібно мати атестат про середню освіту, який буває трьох типів: „загальний” (дає право вступу до всіх ВНЗ); „фаховий” (дає право вступу на певні спеціальності); документ для вступу лише у вищі фахові школи чи на відповідний факультет загальноосвітнього університету. Перші два видаються після закінчення гімназії чи відповідного до неї професійного закладу з тривалістю навчання 13 років. Третій отримують після навчання тривалістю 12 років у профшколах.

Після завершення програми виконуються письмові роботи, а також складаються письмові чи усні екзамени з головних дисциплін. Знання студентів оцінюється за 6-бальною системою: дуже добре (1 бал), добре (2 бали), задовільно (3 бали), достатньо (4 бали), незадовільно (6 балів). Випускникам ВНЗ після складання державного іспиту присвоюють титул дипломованого спеціаліста, а в університетах – магістра, що дає право на державну службу, відповідну фахову діяльність та аспірантуру. Вищою кваліфікацією в Німеччині є титул доктора. Це вимагає 3-5 років наукових досліджень, здачі державного екзамену та захисту дисертації.

Вища освіта США

I рівень – бакалавр:
4 роки навчання –
академічна
кваліфікація
(диплом бакалавра
мистецтв або наук)

II рівень – магістр
(1–2 роки навчання)
Вимоги: написання
тез (наукової роботи),
складання іспиту з
іноземної мови,
засвідчення вміння
використовувати
комп'ютери та бази
даних, заключні
екзамені

III рівня

III рівень – доктор
філософії 3-5 років
навчання в
аспірантурі або
докторських студіях

Американська система вступу до вищого навчального закладу базується на таких загальних принципах:

- демократія;
- рівність ;
- недискримінаційність;
- конкурентність .

Гнучкість структури університетів США можна пояснити відсутністю у ній такого утворення як кафедра. На заміну їм під керівництвом професорів на факультетах формуються науково-освітні програми. Крім того, система університетської освіти має індивідуальну зорієнтованість, яку забезпечує індивідуальний вибір навчальних курсів за схемою: основна спеціальність та друга спеціальність. Вона спрямована на ефективне та результативне формування фахівця-професіонала, розвиток творчого потенціалу особистості, почуття впевненості в собі.

Кожен штат має власну систему, яка помітно відрізняється один від одного, як за завданнями діяльності, так і за якістю навчання. Різноманітність освітніх закладів уможливорює оптимальний вибір особистістю коледжу чи університету.

У межах штату студенти мають право вільно переходити із одного вищого навчального закладу в інший, за умови відповідності їхнього академічного статусу. Заліки та іспити, що склав студент в одному університеті чи коледжі, зараховуються в іншому. Студенти з інших штатів, а також іноземці, можуть навчатися у вищих навчальних закладах, але сплачують за навчання більш високу плату.

Висновки

Здійснюючи порівняльний аналіз систем вищої освіти Великобританії, Іспанії, Німеччини і Франції можна дійти висновку про те, що є багато відмінностей в освітніх системах цих країн на рівні вищої освіти, хоч є спільне – для вступу до закладів вищої освіти з класичними чи професіоналізованими програмами спочатку необхідно здобути середню освіту.

На рівні вищої освіти найбільшою складністю відрізняється система дипломів у Франції – десятки документів з різноманітними назвами.

Багатоступеневість англійської системи вищої освіти забезпечує її гнучкість, система максимально орієнтується на освітні потреби не тільки традиційних студентів, а й дорослих.

Найскладніше модернізувати структуру вищої освіти у Німеччині, оскільки там ніколи не було дипломів бакалавра та магістра, а абсолютна тривалість навчання студентів для здобуття документа про повну вищу освіту більша від показників Великобританії майже вдвічі (у середньому – 6-7 років).

США набагато випереджають інші країни за більшістю показників, у тому числі у таких важливих областях, як експорт освітніх послуг, міжнародні рейтинги університетів, дистанційна освіта. Аналіз експорту освітніх послуг у світі виявив безперечного лідера – США (більше 20% світового експорту), далі йдуть – Великобританія та Німеччина (по 10%), Франція, Австралія, Канада, Японія, Росія, ін

Аналіз особливостей системи освіти США засвідчив її самобутність, відмінність від європейських стандартів, ефективність, спрямованість на розвиток та відповідність сучасним глобальним тенденціям. Її становлення суттєво визначено історичними, культурними, соціальними, економічними, політичними чинниками. Система освіти США є складною для вивчення завдяки своїй особливій структурі, багаторівневості. Вона є яскравим прикладом розосередженої освітньої системи з відповідною структурою та змістом управління. Доступ до вищої освіти здійснюється на засадах демократії, рівності, конкурентності, недискримінативності. На допомогу студентам в оплаті навчання існує широкий спектр грантів, стипендій, пільгових освітніх кредитів.

Список використаних джерел

- Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. – Рівне : Овід, 2012. – С. 70-79
- Системи освіти США: структура, традиції управління, особливості вищої освіти/М.Братко; Київський університет імені Бориса Грінченка. . – Київ : 2017. -№ 3-4
- Реалізація основних принципів Болонської декларації при підготовці фахівців економічного профілю / А. Колот / Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 10. – С. 3-11.
- Интеграция и эффективность - цели реформ в высшем образовании стран Европы / Лукичев Г.А.; Научный вестник Московского государственного технического университета гражданской авиации. -2000. -№ 26. -С.13-18.
- Студопедия.Орг - 2014-2020 . -№ 2. –С. 3. -Режим доступу до статті: <https://studopedia.org/5-8952.html> .

